

Ivan Vidic

SPRENEVEDANJE IN BANKROT
Kdo je s kom v aferi SIB

Založba
Orbis

Ivan Vidic

SPRENEVEDANJE IN BANKROT

Kdo je s kom v aferi SIB

Lektoriral: Aleš Mrdavšič

Uredila: A. Pišlar in T. Gerdina

Oblikovala: Veronika Logar

Založil: Orbis, Ljubljana, september 2004

Za založbo: Ljubo Pišlar

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929-055.2:329.18(430)

VIDIC, Ivan

Sprenevedanje in bankrot : kdo je kdo v aferi SIB;

Ljubljana : Orbis, 2004

ISBN 961-6372-32-7

1.Vidic,Ivan

215599616

KAZALO

Za to gre	5
Mesto kupi banko	7
Pogačarjeva rastoča pooblastila	11
Glave v pesku	12
Sivo polje	14
Donosno trgovanje z delnicami	16
Ni vse zlato, kar se sveti	24
Politični lov se začne	26
Saj je povedala	29
Pranje umazanega perila	31
Kdo komu kaj prikriva?	35
Čigava je pravzaprav banka	39
O nekdanjih prijateljih in goli županji	43
Odločitev je bila pravilna	48
Ljubljana dobi novo županjo	53
Jož, banka je v izgubi!	57
Vika Potočnik: nakup banke je bil "ponesrečena naložba"	63
Spravljivi odgovori predsednika vlade	68
Prva izredna seja državnega zbora	76
Skrivni dogovor o ceni delnic	79
Krivi so ...	86
Otroške bolezni države	87
Kolektivna izguba spomina	89
SOD	98
O vlogi centralne banke	102

Vlada zavrača sleherno odgovornost	107
Avgustovski predvolilni klepeti v senci	112
Elektronsko pismo dr. Metke Tekavčič	120
"Kupili malo hiško"	122
Plačila orožja za osamosvojitvev prek SIB	126
Naša Vika	131
In kaj zdaj?	135
Dimitrij Kovačič tri leta pozneje	138
Spremna beseda	143
Opombe	151

KPMG vprašala, kaj je pokazala revizija SIB in ali smo kupili malo hiško, ki je čisto v redu, le kakšne stvari bo treba popraviti in jo pomesti, mi je revizorka potrdila, da je res tako. Vso noč nisem spala, in ko smo spet imeli nadzorni svet, sem vse skupaj ponovila in spet slišala, da je vse v redu."

NAŠA VIKA

"Danes smo se zbrali predvsem zato, da izberemo, predčasno seveda, ker je bivša predsednica morala odstopiti, novega predsednika LDS v glavnem mestu. Začetek odgovora, zakaj in kako se je to moglo zgoditi, je treba poiskati na kongresu LDS v Portorožu. Tam se je zgodilo, da je bila županja glavnega mesta države poražena dvakrat. Prvič, ko smo glasovali o ženski kvoti za podpredsednico stranke, in drugič, ko je izgubila kot kandidatka za podpredsednico z Anderličem in Gabrom. Kongres je bil očitno instrumentaliziran tako, da Vika Potočnik tam ni imela nobenih možnosti. Z nezaupnico kongresa stranke je šla čez nekaj mesecev na volitve in javnomnenjske raziskave so nedvoumno pokazale, da jih je zgubila, ker je 40 odstotkov volivcev LDS, ki so volili mestne svetnike LDS, izreklo in potrdilo že na kongresu izrečeno nezaupnico in glasovalo za Danico Simšič in se s tem skupaj s kongresom odreklo županstvu v Ljubljani.

SIB je samo logično nadaljevanje na ta način spočete zgodbe, ki prav v teh dneh dobiva nenavaden epilog in dejansko šokira javnost. Javnost ne more razumeti, čemu več

Peter Božič, pisatelj in mestni svetnik LDS, o odstopu Viktorije Potočnik z mesta predsednice stranke v glavnem mestu. Kaj je enkrat za vse čase opisal Kafka v Procesi.

kot pol leta trajajoči linč nad bivšo županjo nima svojega uničujočega epiloga v poročilu računskega sodišča, ki pravi, da županja in mestni svetniki nimajo s SIB nobene zveze, enako oprostilno pa je poročilo generalne državne tožilke, iz katerega je mogoče razbrati le to, da ni nobene podlage za kakršenkoli pregon ali ovadbo bivše županje. Do njenega odstopa pa ni bilo dneva, da ne bi en ali drug dnevnik, ena ali druga TV-postaja z vseh mogočih zornih kotov obdelovala županjine težke krivde in njene moralne oblastniške izprijenosti pri nakupu banke. Javnost je kar tekmovala v tem, kdo bo bolj brutalen in terjajoč v zahtevah po kazenskih ukrepih proti bivši županji. Prav to javno blatenje je povzročilo šok pri ljudeh, ki so pričakovali temeljit sodni pregon, pa je z najvišje stopnje javnega tožilstva dala vedeti, da je ni med ovadenimi. Ljubljanski Dnevnik je, naj spomnim, kar nekajkrat v komentarjih zahteval, da se ji ne da še tako skromne državne službe in nazadnje še kakšne druge ne.

Preden so preiskovalni organi izrekli svojo javno in absolutno meritorno sodbo o županji, so jo mediji dotolkli do tal; tako da za javnost velja politično in družbeno za mrtvo. Ob zdajšnjih spoznanjih sodstva in državnih ustanov, ki bedijo nad javnim denarjem, pa je javnost ostala zbegana. Mar je z omenjenimi izreki demantirana več kot pol leta trajajoča gonja zoper bivšo županjo, je zdaj javno ugotovljeno, da so jo kot politika in družbenega delavca uničili, ne da bi bila v resnici kriva, ali pa ne velja nobena javna ustanova, kot sta javno tožilstvo in računsko sodišče, popolnoma nič? Ko danes volimo novega predsednika stranke, smo še kako obremenjeni z vsemi temi dejstvi.

Ko je prišel Rop, ki je dozoreval v politiki tudi z mojo pomočjo, je bilo pravice do dela konec.

Obred žrtvovanja bivše županje je to ali pa je to svet, ki ga je za vse čase temeljito opisal Kafka v svojem znamenitem delu Proces. Najbrž pa je kar oboje.

Z obtoženim se pri Kafki namreč nihče ne pogovarja o tem, kaj je zakrivil. Z njim govori le javnost kot neznana moč in oblast, in to tako, da ta govor ni nič drugega kot same najhujše obtožbe. Neznanemu ne moreš odgovarjati in pojasnjevati, saj se je pri Kafki skrilo za sodišče, tukaj pa je tožnik in sodnik vsak častnik in sleherni medij, ki v primeru SIB zahteva glavo, zahteva kazni in ukrepe, navaja izmišljene domneve kot dejstva; legalni organi preiskave in pregona so jim napoti, ker pač delujejo v okviru zakona in dokazov."

*

"Ko sem odstopila kot predsednica ljubljanske LDS, si z Ano nisva upali iz hiše. Če pa sva šli, sva se vrnila po pol ure, saj so na naju nenehno kazali neznani ljudje. Ženska na pošti mi je rekla, plačajte mi položnice, saj ste si nagrabili denar v SIB. V parku so se zbrali klošarji in mi pravili, naj še njim dam kaj od SIB, zakaj bi si sama polnila žepe. Mediji pa, no, nekaj ljudi me še ni odpisalo. Toda v LDS nočejo niti slišati, da bi pred volitvami odprli tudi pogovor o banki in moji vlogi v njej. Z Drnovškom se srečava enkrat na leto na pogovoru. Lahko rečem, da imava drug do drugega poseben odnos, kljub temu da sem zahtevala, naj odstopi kot predsednik predsedstva bivše države, ko je poslal tanke na cesto. Toda ne glede na to, ali me je maral ali ne, pustil me je, da se trudim in delam. Kaj več mi ni ponudil, pa čeprav sem prepričana, da bi lahko bila vsaj

dobra državna sekretarka. Ko je prišel Rop, ki je dozoreval v politiki tudi z mojo pomočjo, je bilo pravice do dela konec. V enem izmed najinih zadnjih srečanj mi je v zvezi s SIB rekel, da bom naje..."

So Viki zamerili tudi bogate mednarodne županjske povezave in izkušnje, saj je bila v Moskvi, še pred državo v Beogradu, gospa Clinton je bila v mestni hiši, tudi princ Charles, s Kitajsko je navezala stike in bila tam skupaj z državnimi predstavniki? "Lahko je šlo tudi to komu v nos, kdo bi vedel."

*

Ljubljanski tožilci so konec maja 2004 vložili obtožne predloge proti Vladimirju Klemenčiču in Simonu Petriču, ki jima očitajo, da sta pred prodajo SIB Energetiki v polletnem poročilu o poslovanju banke olepšala poslovne rezultate. Če jima okrajno sodišče to dokaže, jima grozi zaporna kazen do dveh let. Poseben predlog so spisali tudi zoper SIB v likvidaciji kot pravno osebo.

Obtožnega predloga na okrožnem sodišču zaradi dveh kaznivih dejanj zlorabe položaja je bil deležen tudi nekdanji prokurist Energetike Igor Jurij Pogačar, le da je v njegovem primeru zadeva bolj zapletena. Pri nakupu SIB naj bi bilo sporno, da je Energetika delnice kupovala prek dveh obvodov in ne neposredno od delničarjev. Eden je bil, ko je SIB odkupila lastne delnice in jih potem prodala (dražje) Energetiki, drugi pa je potekal prek borzoposredniške hiše Publikum, ki je tudi vnaprej kupila delnice SIB in jih potem prodala Energetiki. Oba "ovinka" naj bi uporabili zaradi zviševanja cene. Pri SIB se je tako "nabralo" 376 milijonov tolarjev premoženjske škode, pri Publikumu pa 93 milijonov. Pogačarju bodo

morali tožilci dokazati, da je za to vedel in da je na to zavestno pristal.

In to je vse, kar se je zgodilo s SIB v štirinajstih letih. Je vse povedano in nič več ni dodati. Lahko bi si rekli le na svidenje pri naslednji aferi. Če bo prišla v javnost oziroma če bo to komu koristilo.

IN KAJ ZDAJ?

Delovanje finančnih posrednikov, kot so banke, zavarovalnice in borzno posredniške hiše ter različni skladi, so osrednji predmet afere SIB. Njihov skupni problem je lastništvo, saj so najpomembnejše tovrstne družbe še vedno v državni ali pa vsaj pretežno državni lasti. Med njimi so privatizacijske ustanove, ki so povezane z bankami in paradržavnimi skladi, kot sta kapitalaska (KAD) in odškodninska družba (SOD). Skupaj tvorijo del nerazvitega finančnega sektorja, ki je ob vstopu na skupni evropski trg gotovo med najbolj izpostavljenimi. Storitve tega sektorja so slabo konkurenčne, zato slonijo na tesni povezanosti z državnimi ustanovami in državnimi posli. Tudi gospodarske javne službe so kljub denarju, ki ga obračajo, izrazito nekonkurenčne, popolnoma odvisne od državno in občinsko oblikovanih cen in niso sposobne, da bi se spopadle z resnejšo konkurenco, ki prihaja. Zatajile so tudi nadzorne ustanove, kot so Banka Slovenije, agencija za trg vrednostnih papirjev, računsko sodišče, državno tožilstvo in sistem revizij računovodskih izkazov, ki ga licencira in nadzira inštitut za revizijo. Skupni značilnosti vseh naštetih ustanov

*Finančne afere so "zakonitost" in se dogajajo tudi drugim (Enron, Parmalato), le da jim drugod tudi drugače strežejo. Če aferi SIB pri-
maknemo še navezo Publikuma, se izkaže, da je revizorska stroka v "najstniški državi" skoraj povsem zatajila.*

sta razdrobljenost in neučinkovitost. Poročilo Banke Slovenije razkriva dokaj vestno ugotavljanje nepravilnosti, ki so se dogajale v SIB. Tisto, kar gotovo manjka, je učinkovito odpravljanje ugotovljenih nepravilnosti.

Prav lahko pritrdimo mnenju, da je revizijska stroka v celoti padla na izpitu. Revizorji so vsa leta podpisovali pozitivna mnenja o poslovanju in računovodskih izkazih bank, kljub temu da so bili podatki nemalokrat prirejani.

Nekje v ozadju pa so posamezniki, ki imajo precejšen vpliv na delovanje finančnih organizacij, gospodarskih javnih družb in državnih nadzornih ustanov. Gospodarske javne družbe in druge organizacije, ki so tako ali drugače povezane z afero SIB, so v državni oziroma javni lasti in so povezane z vlado, Mestno občino Ljubljana in s političnimi strankami. Njihova politična moč je nedvomno velika. Le tako se je lahko zgodilo, da je bila prva izredna seja državnega zbora tako jalova in je celo prispevala k temu, da se je afera SIB sklenila na za vpletene najboljši način - tako, da je SIB postala last NLB, delniške družbe, ki je v večinski državni lasti. Sledi so zabrisane in so vedno manj prepoznavne.

Pritrdili bi lahko tudi tistim, ki pravijo, da našo dokaj uspešno tranzicijsko pot v EU spremlja vse preveč afer, dvomov in nerazčiščenih dogodkov, pa čeprav je tudi res, da so takšne in podobne afere dobrodošle v političnem boju za oblast in za prikazovanje, da je vse narobe, da nobena ustanova ne opravlja svojega dela, da nihče nič ne razišče in nič ne ukrepa.

Rešitev afere SIB pa prav gotovo ni tako preprosta, kot si predstavlja sedanja opozicija,

češ, pogodbo je treba razveljaviti, denar vrniti, vse raziskati in lopove kaznovati. Vsako odgovornost in vpletenost v afero je treba dokazati in obravnavati po zakoniti poti.

Brez dokazov je mogoče le šušljati v gostilniških razpravah, ko se marsikaj sliši o tem, da se je Slovenija v času divje privatizacije znašla v krempljih brezkompromisnih prevarantov, ki s pomočjo svoje politične moči grabijo družbeno, torej skupno premoženje in ga ob pomoči političnih zaveznikov spreminjajo v zasebni kapital.

Politični nasprotniki, upravičeno ali ne, trdijo, da so SIB leta 1990 ustanovili samo zato, da bi starim garnituram iz starih časov zagotovili preživetje in jim ohranili vsej ščepec nekdanjega pomena in oblasti. V dveh letih ali nekaj več so politični nasprotniki povsem pozabili na tiste, ki so bili dejansko vpleteni v čudne posle z delnicami SIB. Vsaj leto dni po ovadbi, ki je nekje na tožilstvu, ni slišati o prokuristu Energetike Igorju Juriju Pogačarju, ni slišati o tem, kaj je pri tem imel početi direktor stanovanjskega sklada Edvard Oven, kako naj bi bil snovalcem zarote pomagal Mile Šetinc, kaj je o komunalnih bankah povedal svetovalec NLB, starosta bančnikov Niko Kavčič ... Le odvetnik Miro Senica je povsod zraven, kjer so luči javnih žarometov najmočnejše. Toliko se je že spremenilo in nič več. Na svidenje do naslednje finančne afere. Navadne ali politične.

Energetika vrednost naložbe v SIB oslabiti kar za 2,99 milijarde tolarjev in tako je njena vrednost konec leta 2002, manj kot leto dni po nakupu, znašala le še 507 milijonov tolarjev in nekaj drobiža. Igor Pogačar je takrat modro obmolknil.

Teden dni po dnevu mrtvih leta 2001 so županja Vika Potočnik, prokurist Energetike Igor Pogačar in predsednik uprave SIB Vlado Klemenčič javnost le seznanili, da "mestna občina s svežim denarjem, torej z dobičkom iz poslovanja več let, ki se je pač našel na računih Energetike, kupuje SIB".

POLITIČNI LOV SE ZAČNE

Na dan je prišlo, da si je mestna občina s pomočjo Energetike že 29. oktobra zagotovila 54-odstotni delež banke in tako postala njena večinska lastnica. A niti to še ni bilo vse. Izvedelo se je, da bo mestna občina prek javnega podjetja kupila še nekaj šopov delnic SIB, saj si želi postati vsaj 75-odstotna lastnica banke.

Cena, ki so jo plačali za SIB, je bila še poslovna skrivnost, je trdil Pogačar. Županja je trdila, da želi mestna občina z banko dobro gospodariti. Ker naj bi SIB v prihodnje poslovala bolj "strokovno", je napovedala zamenjavo članov nadzornega sveta banke. Vanj naj bi imenovali ugledne bančne strokovnjake. Novinarji so si pridno zapisovali županjine besede, da se je mestna občina odločila za nakup banke pač zato, ker je po prodaji deleža v SKB banki, ki ga je prevzela Societe General, ostala brez bančnega zaledja, s pomočjo katerega naj bi uresničevala in izvajala mestne projekte. Glavni argumenti za nakup banke so bili med drugim usmerjanje denarnih tokov mesta in podjetij v njegovi lasti, možnost bolj kakovostnega bančnega servisa za prebivalstvo in podjetja ljubljanske regije in organiziranje različnih

skladov, ki naj bi spodbujali celovit razvoj regije. Hkrati naj bi se mesto z nakupom banke pripravljalo na vstop v EU, ki podpira regionalne finančne ustanove... Skratka: za nakup banke se je Mestna občina Ljubljana (MOL) odločila po skrbnem ekonomskem in pravnem pregledu poslovanja, primerjavi revizijskih mnenj, ostali kriteriji pa so bili primerna velikost, finančna sposobnost in možnost za uresničevanje vizije in načrtov MOL, je zatrdila mati županja¹⁸.

Malce bolj se je jezik pojasnjevalcem nakupa zapletal, ko je bilo treba pojasniti, od kod javnemu podjetju denar za nakup banke. Šlo naj bi za lastna sredstva, ki so se na računu nabrala v nekaj letih, a mestna občina zanje ni vedela, pa tudi zaradi zapletov s Holdingom do njih ni imela dostopa. Energetika naj bi bila vrsto let poslovala z dobičkom, le leto prej je imela 562 milijonov tolarjev izgube, a ji je uspelo izgubo pokriti. Tako je ponosno dejal Pogačar, Potočnikova pa pristavila, da polletno poročilo kaže, da podjetja Holdinga niso več v izgubi, medtem ko je leto prej le eno izmed njih poslovalo pozitivno.

Štirinajst dni pozneje so si pozicijski in opozicijski mestni svetniki zaradi nakupa banke skočili pošteno v lase. Še pred tem so 22. novembra 2001 protestirali družbeniki Holdinga Ljubljana iz primestnih občin in v izjavi za javnost izrazili osuplost nad vestjo, da se je mestna občina ljubljanska odločila za nakup banke, ne da bi družbeniki vedeli, da se je na računih Energetike našel neporabljen denar. Župani Brezovice, Horjula, Iga, Medvod, Velikih Lašč, Dobrovo-Polhovega Gradca in Škofljice so opozorili, da je prišlo do samovoljne porabe skupnega denarja in da je ljubljanska mestna občina

to počela v tajnosti. Zahtevali so dokumentirana pojasnila o porabi denarja in tudi dokument o nakupu. In opozorili, da MOL s prelivanjem denarja iz komunale na druga področja siromaši komunalno infrastrukturo, ki je že tako slaba, posebno v primestnih občinah, in krši družbeniško pogodbo, saj bi morali po njej investicijska sredstva deliti po dogovorjenem ključu.¹⁹

Kljub temu je svet Banke Slovenije teden dni pozneje javnemu podjetju Energetika izdal dovoljenje za pridobitev kvalificiranega deleža v višini 50 in več odstotkov SIB.²⁰ Mesec dni pozneje, ko je že vel hladen veter, so delničarji z izdajo 300 tisoč delnic tretje emisije dokapitalizirali SIB za 600 milijonov tolarjev. Osnovni kapital so razdelili na 1,389.000 delnic. Vpis in vplačila so določili za 15. februar 2002. A afera je že dobivala veter v jadra. Kmalu po novem letu in številnih sprejemih, ko je brezplačna pijača usahnila in so se ostanki izbranih jedi znašli v smetnjakih, se je hudo ujezila mestna opozicija, češ da o nakupu banke ni bila obveščena, pa čeprav se je služba za odnose z javnostmi MOL z nakupom pohvalila v praznični številki mestnega časopisa "Ljubljana", niti ni o njem odločala. Zahtevali so, naj sumljive posle preverijo državne ustanove, Agencija za trg vrednostnih papirjev, državno tožilstvo in računsko sodišče. Že tako poslovno dvomljiv nakup je zašel v politične vode, kar je imelo kaj kmalu hude, nepopravljive posledice.

Opozicijski svetniki iz vrst SDS, NSi in SLS+SKD, poleg njih pa še samostojni svetnik Janez Sodrznik in Andrej Razdrih z liste Rad imam Ljubljano - bilo jih je 18, vseh svetnikov v mestnem svetu pa je 45 - so zahtevali nujno sejo mestnega sveta in županja Vika Potočnik je pobudo sprejela.

Ključno vprašanje SIB je, kdo so največji dolžniki in koliko jih je. Z vidika preglednosti nadaljnjih korakov pri reševanju SIB bi bilo primerno, da se jih razkrije." (France Arbat, nekdanji guverner Banke Slovenije)

"Ti banko prodajaš, jaz jo pa kupujem." (Vilka Potočnik, v dialogu s Tomtom Rapov)

"Notranja vrednost SIB je bila oktobra 2001 - 1.500 tolarjev. Morebitni prevzemnik bi skupaj s premijo za prevzem nikakor ne smel plačati več kot dva tisoč tolarjev." (Dr. Matej Labovnik, minister za gospodarstvo, potetu ko je prodal delnice SIB po 2.500 sit)

"Delnice SIB sem kupoval, ker je bila njihova cena ugodna, saj so bile precej podcenjene, in ker sem imel možnega kupca iz tujine. Rečem lahko le, da nismo izkoriščali nobenih informacij!" (Marko Igjčić, Nisa d.d., potetu ko je naslednji dan Labovnikove delnice prodal Energetiki po 3800 sit)

V 'poslih' Holdinga so trenutno najbolj aktivni zunanji 'fantje' Rap, Kopač, Bavčar, Badovinac ... (Miha Jazbinšek, vestni svetnik)

Ivan Vidic, rojen 1938 v Beogradu, OŠ v Kamniku, kjer je končal tudi gimnazijo, študiral elektrotehniko na ljubljanski fakulteti, peva zaposlitev v Iskri, Zavod za avtomatizacijo, nato vođa panoge mikrovalov (Iskra TEN) 1960-1965, novinar, komentator, urednik centralne redakcije Dela in nato tednika ITD (1967-1990), dopisnik iz Sarajeva (1980) in Beograda (1985-1987), glavni in odgovorni urednik Avtomagazina (1989-1992), samostojni podjetnik, založnik in lastnik štirinajstdnevnik Moj prvi milijon, upokojenec (od leta 2001), vendar še sodelavec, gospodarski komentator in mentor Večera v Ljubljani. Drugič poročen, oče dveh sinov iz prvega zakona. Na sliki z muco Taco.

Novo informacije o aferi Sib lahko spremljate in tudi pošljete na: www.orbis.si/sib

ISBN 961-6372-32-7

9789616372329